

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul de lege pentru modificarea
articolului 108 din Codul familiei al Republicii Moldova nr. 1316/2000

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul de lege a fost elaborat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

La 15 noiembrie 2024, Curtea Constituțională a examinat sesizarea nr. 239g privind excepția de neconstituționalitate a unui text din articolul 108 din *Codul familiei* (omisiunea de a indexa pensia de întreținere stabilită sub forma unei sume fixe). Prin hotărârea nr. 23 din 15 noiembrie 2024, Curtea a admis excepția și a declarat neconstituțională omisiunea legislativă dedusă din prevederile articolului 108 din *Codul familiei* de a reglementa un mecanism de indexare a pensiei de întreținere a copilului stabilită în sumă fixă. Până la reglementarea unui mecanism de către Parlament, Curtea a decis ca pensia de întreținere a copilului stabilită în formă fixă se va indexa potrivit mecanismului de indexare stabilit pentru pensiile din sistemul public reglementat de articolul 13 alin. (2) din *Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998*.

Totodată, Curtea i-a solicitat Parlamentului, printr-o adresă, să modifice legislația relevantă în conformitate cu raționamentele hotărârii sus-menționate.

Astfel, pentru a da efect hotărârii Curții și a da curs adresei formulate, este necesar de modificat cadrul legal în partea ce ține de indexarea pensiei de întreținere stabilită într-o sumă bănească fixă, prin introducerea unui mecanism.

Mai mult, notăm că potrivit acțiunii nr. 5 din Planul privind implementarea *Programului național pentru protecția copilului pentru anii 2022-2026*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 347/2022* și a acțiunii nr. 32 din Capitolul 24. Justiție, libertate și securitate al *Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027*, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 829/2023*, statul va adera la *Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei, încheiată la 23 noiembrie 2007*. Acest tratat vine să instituie rigori și obligații pozitive pentru stat în materie de obligații de întreținere, asigurând o protecție a copilului echivalentă celei oferite de statele membre ale Uniunii Europene.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Autorul excepției de neconstituționalitate menționată mai sus a susținut că există o omisiune de a reglementa cazurile și modul de indexare a pensiei de întreținere stabilită sub forma unei sume fixe. Lipsa acestui mecanism de indexare a pensiei reprezintă o ingerință gravă în drepturile copilului. Autorul a mai menționat că omisiunea menționată încalcă drepturile copilului, deoarece pensia de întreținere nu constituie un privilegiu personal al părintelui cu care locuiește copilul, ci o protecție materială a copilului din partea părintelui care locuiește separat.

În prezent, nu există un cadru legal care să reglementeze modul de indexare a pensiilor pentru întreținerea copiilor stabilite printr-o hotărâre judecătorească sub forma unei sume fixe.

Această omisiune de reglementare face ca pensia de întreținere a copilului în sumă fixă să rămână aceeași, iar peste ani valoarea acesteia să nu corespundă realităților economice și cerințelor de întreținere a copiilor.

Lipsa acestui mecanism de indexare ar suprasolicita și mai mult agenda instanțelor judecătorești cu cereri de chemare în judecată despre modificarea cuantumului pensiei de întreținere pentru copil, în situația în care există deja o hotărâre judecătorească cu privire la încasarea pensiei de întreținere. De asemenea, inițierea unei noi proceduri presupune timp și cheltuieli financiare suplimentare (de exemplu: onorariul unui avocat, cheltuieli legate de judecată etc.) pentru reclamantul care depune o astfel de cerere.

Scopul legii constă în ocrotirea drepturilor copiilor în situația în care părinții locuiesc separat, iar scopul indexării stabilite de articolul 108 din *Codul familiei* reprezintă o actualizare periodică a mărimii pensiilor de întreținere stabilite de instanța de judecată care să corespundă cerințelor și realităților economice.

Curtea Constituțională în hotărârea sa nr. 23 din 15 octombrie 2024 a notat existența unor studii publicate de Biroul Național de Statistică. În acest sens, în studiul publicat la 30 mai 2023 se menționează că în ultimii cinci ani mărimea minimului de existență pentru copii a crescut cu 42,0%.

Astfel, valoarea minimumului de existență în anul 2022 a constituit în total pentru copii - 2558,3 lei, inclusiv 1008,9 lei pentru copiii de până la 1 an, 2197,3 lei pentru copiii în vârstă de 1-6 ani și 2888,6 lei pentru cei cu vârsta de 7-17 ani. De asemenea, în studiul publicat la 30 mai 2024 de Biroul Național de Statistică se menționează că în ultimii cinci ani mărimea minimumului de existență pentru copii a crescut cu 46,5%. Astfel, valoarea minimumului de existență în anul 2023 a constituit în total pentru copii - 2822,1 lei, inclusiv 1110,1 lei pentru copiii de până la 1 an, 2403,1 lei pentru copiii în vârstă de 1-6 ani și 3165,1 lei pentru cei cu vârsta de 7-17 ani.

Curtea a conchis că omisiunea legislativă dedusă din articolul 108 din *Codul familiei* contravine articolului 48 coroborat cu articolele 4 și 23 din *Constituție* în partea în care nu reglementează un mecanism de indexare a pensiei de întreținere pentru copil, stabilită sub forma unei sume fixe.

În baza celor menționate mai sus, în scopul instituirii unui mecanism în sensul raționamentelor Curții, a fost realizat un studiu comparat cu alte state ale Uniunii Europene care prevăd asemenea indexări, fără a impune necesitatea intentării unei noi proceduri judiciare, după cum urmează.

În [Belgia](#), articolul din 203quater din Codul civil stabilește că contribuția de întreținere stabilită fie prin hotărâre judecătorească, fie prin convenție, este adaptată de plin drept la fluctuațiile indicelui prețurilor de consum. Această contribuție de bază este legată de indicii prețurilor de consum din luna anterioară lunii în care se pronunță hotărârea care stabilește contribuția fiecăruia dintre tată și mamă, cu excepția cazului în care instanța decide altfel. La fiecare douăsprezece luni, cuantumul contribuției este ajustat de plin drept în funcție de creșterea sau scăderea indicelui prețurilor de consum pentru luna corespunzătoare. Această ajustare se aplică contribuției de la data scadenței care urmează publicării în Monitorul belgian a noului indice care urmează să fie luat în considerare. Cu toate acestea, instanța poate aplica o altă formulă pentru ajustarea contribuției de întreținere. Părțile pot, de asemenea, să deroge de la această formulă de ajustare prin încheierea unei convenții. În interesul copilului, instanța poate, la cererea uneia dintre părți, să decidă majorarea de drept a contribuției de întreținere în circumstanțele care urmează să fie stabilite de instanță.

În [Franta](#), cuantumul pensiei de întreținere va varia în cazul în care hotărârea, convenția de divorț sau parentală include o prevedere de indexare, adică o dispoziție dintr-un contract sau dintr-o hotărâre judecătorească menită să compenseze deprecierea monetară (sau să țină seamă de inflație) între ziua în care cererea este evaluată și ziua în care se efectuează plata, pentru a ține pasul cu modificările unui indice al prețurilor de consum. Nu este necesar să se apeleze din nou la instanța de judecată pentru reevaluarea pensiei de întreținere. Persoana care trebuie să plătească pensia de întreținere este cea care trebuie să efectueze ajustarea anuală. Aceasta trebuie să o facă în mod spontan, fără a aștepta ca creditorul obligației de întreținere să îi solicite acest lucru.

În [Lituania](#), articolul 3.208 din Codul civil stabilește că în cazul în care pensia de întreținere a fost acordată sub formă de plăți periodice, cuantumul pensiei de întreținere este indexat anual în conformitate cu procedura stabilită de guvern pentru a ține seama de inflație.

În [România](#), articolul 531 din Codul civil stabilește că pensia de întreținere stabilită într-o sumă fixă se indexează de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației.

În [Spania](#), hotărârea judecătorească prin care se stabilește cuantumul pensiei de întreținere trebuie să prevadă modalitățile de actualizare a acesteia în viitor. Această actualizare se efectuează automat, odată cu scurgerea timpului, și trebuie aplicată de către persoana responsabilă de efectuarea plăților. În cazul în care debitorul obligației de întreținere nu actualizează cuantumul plăților aferente pensiei de întreținere, actualizarea va fi efectuată de către instanță, în urma unei solicitări din partea creditorului obligației de întreținere.

În [Suedia](#), plățile reprezentând pensie de întreținere sunt indexate pentru a garanta că își mențin valoarea inițială. Indicii reflectă variațiile valorii prețurilor de bază în funcție de Codul asigurărilor sociale (*socialförsäkringsbalken*), cu excepția cazului în care se menționează altfel cu privire la indexare în hotărârea judecătorească sau în acordul de stabilire a pensiei de întreținere. Agenția de asigurări sociale hotărăște în fiecare an dacă pensia de întreținere trebuie să fie modificată și, în caz afirmativ, cu ce procent. Modificarea, care este efectuată, în mod obișnuit, la data de 1 februarie, se aplică pensiei de întreținere care a fost stabilită înainte de data de 1 noiembrie a anului precedent.

În [Slovenia](#), articolul 198 din Codul familiei stabilește că pensia de întreținere stabilită prin titlu executoriu se ajustează anual în conformitate cu indicii prețurilor de consum pentru Republica Slovenia. Ajustarea se efectuează în luna ianuarie, luând în considerare creșterea cumulată a prețurilor de consum din luna în care pensia de întreținere a fost stabilită sau ajustată ultima dată. Coeficientul de ajustare a pensiei de întreținere este publicat de Ministerul Muncii, Familiei, Afacerilor Sociale și Egalității de Șanse în Monitorul Oficial al Republicii Slovenia. Tranzacția judiciară, hotărârea

judecătorească definitivă sau actul notarial executoriu privind pensia de întreținere trebuie trimise de instanță sau de notar centrului de asistență socială competent, cu excepția cazului în care s-a convenit o metodă de reconciliere mai favorabilă pentru beneficiar. Centrul de asistență socială informează în scris beneficiarul și debitorul de fiecare dată când pensia de întreținere este ajustată și cu privire la noul quantum al pensiei de întreținere. Această notificare, împreună cu o tranzacție judiciară, o hotărâre judecătorească definitivă sau un act notarial executoriu, constituie un titlu executoriu.

În [Ungaria](#), articolul 4:207 din Codul civil stabilește că pensia de întreținere trebuie să fie stabilită într-un quantum fix. Hotărârea instanței poate stipula că pensia de întreținere se modifică anual, începând cu data de 1 februarie a anului următor, în funcție de rata de creștere a indicelui mediu anual al prețurilor de consum pentru anul precedent, publicat de Oficiul Central de Statistică - fără nicio măsură specială.

În baza celor menționate, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat un mecanism prin care pensia de întreținere să țină pasul cu evoluțiile și realitățile economice ale țării.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul vine să instituie un mecanism de revalorizare de drept a pensiei de întreținere stabilită într-o sumă bănească fixă care nu poate fi mai mică decât 50% din minimumul de existență (media anuală al acestuia) al categoriei de populație corespunzătoare creditorului întreținerii pentru anul precedent, stabilit de către Biroul Național de Statistică (BNS). Astfel, proiectul de lege prevede că toate pensiile de întreținere, stabilite de instanța judecătorească într-o sumă bănească fixă, vor ține pasul cu fluctuația valorii mediei anuale a minimumului de existență, publicat și actualizat anual de către BNS.

Articolul 108 din Codul familiei se referă la toate pensiile de întreținere în conformitate cu *Titlul IV. Obligația de întreținere dintre membrii familiei din Codul familiei nr. 1316/2000*, și nu exclusiv la pensia de întreținere pentru copil. Astfel, proiectul va produce efecte pentru toți acești subiecți, în sensul asigurării unor resurse financiare adecvate condițiilor de trai, astfel încât aceștia să poată avea acces la servicii și bunuri de bază. Din acest motiv, se consideră adecvat de utilizat în calitate de referință minimumul de existență mediu anual stabilit pentru categoria de populație corespunzătoare creditorului întreținerii, adică persoanei căreia i se va achita pensia.

Sarcina de a urmări fluctuația valorii minimumului de existență este pusă pe debitorul întreținerii, adică a persoanei care trebuie să efectueze plata. Notăm că acest fapt vine să responsabilizeze persoana care are obligația de a asigura plata pensiei de întreținere pentru copil și alți membri ai familiei care au acest drept, într-un quantum adecvat care acoperă în mod veritabil necesitățile acestora.

În practică, debitorul întreținerii poate urmări evoluția anuală a valorii minimumului de existență mediu pentru categoria de populație corespunzătoare creditorului întreținerii, făcând uz de instrumentul *online* oferit de BNS la următorul link:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV050/NIV050090.px/?rxid=cd9139c8-a3e3-410a-b617-5a26ae1f6fae

Cu titlu de exemplu, în cazul în care pensia de întreținere pentru un copil cu vârsta de 7 ani a fost stabilită în 2022 într-o sumă bănească fixă într-un quantum de 60% din minimumul de existență mediu, ceea ce constituie 1733,15 lei, deoarece minimumul de existență mediu stabilit de BNS pentru categoria de populație „copii în vârstă de 7-17 ani” este 2888,6 lei, în anul 2023, același quantum de 60% va constitui 1899,06 lei, deoarece valoarea minimumului de existență mediu a crescut la 3165,1 lei pentru această categorie de populație.

În baza celor expuse, achitarea pensiei de întreținere în discuție se face de plin drept, fapt ce presupune că nu este necesar de intentat proceduri judiciare suplimentare pentru a solicita plata pensiei în valoarea sa actualizată, în sensul prezentului proiect de lege.

Totodată, proiectul mai prevede că hotărârea instanței de judecată prin care s-a stabilit quantumul pensiei de întreținere într-o sumă bănească fixă reprezintă un titlu executoriu care poate fi prezentat executorului judecătorec din raza teritorială în care domiciliază debitorul pentru executare silită, în cazul în care debitorul nu efectuează plata pensiei în quantumul ajustat în modul corespunzător. Posibilitatea recurgerii direct la serviciile executorului judecătorec va preveni situația în care creditorul să fie impus să recurgă la proceduri judiciare pentru a solicita ajustarea pensiei, în sensul prezentului proiect de lege.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Potrivit hotărârii Curții Constituționale nr. 23 din 15 octombrie 2024, statul trebuie să înlăture omisiunea legislativă ce ține de reglementarea unui mecanism de indexare a pensiei de întreținere pentru copil stabilită sub forma unei sume fixe. În acest sens, opțiuni alternative la prezentul proiect de lege

nu sunt, or instituțiile statului au obligația de a da efect hotărârilor Curții Constituționale, cu respectarea principiului loialității constituționale.
4. Analiza impactului de reglementare
4.1. Impactul asupra sectorului public
<p>Ținând cont de faptul că quantumul pensiei de întreținere va fi ajustat în mod previzibil și regulat, numărul litigiilor dintre părinți și alți membri ai familiei va scădea semnificativ, ceea ce duce la diminuarea costurilor juridice și administrative suportate de instituțiile publice implicate.</p> <p>În special, pensia de întreținere actualizată conform valorii minimumului de existență mediu stabilit de BNS anual pentru categoria de populație corespunzătoare creditorului întreținerii va asigura satisfacerea constantă a nevoilor copiilor și ale altor membri ai familiei, contribuind la diminuarea problemelor asociate sărăciei, cum ar fi sănătatea precară sau accesul limitat la educație. Privind mai larg, pe termen lung, acest fapt va conduce la reducerea costurilor pentru serviciile publice de sănătate, educație și asistență socială. Politicile care reflectă condițiile economice actuale arată că sectorul public este receptiv și flexibil.</p>
4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative
<p>Punerea în aplicare a prevederilor acestei legi nu implică costuri suplimentare pentru bugetul de stat în comparație cu cele existente. Din contra, proiectul de lege va contribui la reducerea cheltuielilor publice, având în vedere că, în prezent, mulți părinți apelează la instanțele de judecată cu solicitări de indexare a pensiei de întreținere, invocând fluctuațiile prețurilor de consum și creșterea ratei inflației, fără a beneficia de o procedură clară sau predictibilă și de criterii bine definite. Proiectul propus are ca scop stabilirea explicită a procedurii și a criteriilor, ceea ce va duce la eliminarea acestor cereri în instanță.</p>
4.3. Impactul asupra sectorului privat
Nu este aplicabil.
4.4. Impactul social
4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal
4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen
<p>Beneficiarii primari sunt copiii, care vor beneficia de o acoperire adecvată a cheltuielilor suportate în legătură cu creșterea și dezvoltarea lor. Totuși, prevederile articolului 108 se referă la toți creditorii obligației de întreținere, în conformitate cu prevederile <i>Titlului IV. Obligația de întreținere dintre membrii familiei din Codul familiei nr. 1316/2000</i>. Astfel, proiectul va produce efecte pentru toți acești subiecți, în sensul asigurării unor resurse financiare adecvate condițiilor de trai, astfel încât aceștia să poată avea acces la servicii și bunuri de bază. Or, actualmente întâlnim situații în care quantumul pensiei de întreținere a rămas neschimbat pentru o perioadă îndelungată, ceea ce face că acest quantum să nu corespundă realităților la zi.</p>
4.5. Impactul asupra mediului
Nu este aplicabil.
4.6. Alte impacturi și informații relevante
<p>Proiectul de lege va garanta că pensia de întreținere va fi ajustată corespunzător și adaptată realităților economice ale statului, corespunzător creșterii valorii minimumului de existență mediu. În acest sens, aceste pensii își vor menține puterea de cumpărare, asigurând astfel satisfacerea continuă a nevoilor persoanei căreia i se datorează întreținerea, în special ale copilului, în ciuda creșterii costurilor de trai. Acest lucru contribuie la accesul efectiv la bunuri esențiale, cum ar fi alimente, îmbrăcăminte, educație și servicii medicale.</p> <p>În special, actualizarea pensiei de întreținere previne erodarea veniturilor reale, reducând riscul ca părinții în a căror grijă se află copiii, precum și aceștia din urmă să ajungă în prag de sărăcie odată cu creșterea cheltuielilor. Un sprijin financiar stabil promovează bunăstarea și dezvoltarea sănătoasă a copilului, iar alinierea pensiei de întreținere la minimumul de existență crește șansele ca acesta să beneficieze de condiții favorabile pentru o dezvoltare armonioasă.</p>
5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE
5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională
Nu este aplicabil.
5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
Nu este aplicabil.
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În vederea respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, anunțul privind inițierea elaborării proiectului de lege a fost plasat pe portalul www.particip.gov.md.

De asemenea, proiectul urmează a fi avizat de toate autoritățile relevante.

7. Concluziile expertizelor

Va fi completat ulterior.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Proiectul de lege prevede modificarea textului articolului 108 din *Codul familiei nr. 1316/2000*, astfel încât să dea efect și să corespundă raționamentelor hotărârii Curții Constituționale nr. 23 din 15 octombrie 2023 privind excepția de neconstituționalitate a unui text din articolul 108 din Codul familiei (omisiunea de a indexa pensia de întreținere stabilită sub forma unei sume fixe).

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Proiectul de lege nu implică careva măsuri specifice pentru a asigura implementarea prevederilor acesteia.

Ministru

Alexei BUZU